

לפי זה ניתן להסביר רש"י נוסף שהובא לעיל: ראיתיה – קודם שהגבהת אותה (רש"י ב, א ד"ה 'ראיתיה'). כוונת רש"י היא – אני עשיתי את פעולת השיוך לפניך. העובדה שגם אתה ראית אותה אחר"כ כבר לא תועיל לך מכיון שהחפץ שויך לי. את פעולת הקנייה אתה התחלת רק אחרי ולכן אני הבעלים של המציאה.

11. דברים פרק כב פסוק ג

וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחַמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְלַתּוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל־אֲבֹדֹת אַחֲיָךְ אֲשֶׁר־תֵּאבֹד מִמֶּנּוּ וּמִצְאָתָהּ לֹא תִוָּכַל לְהִתְעַלֵּם: ס

12. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רסט

והמצוה הרסט"ט היא שהזהירנו מהתעלם מן האבדה אבל נקחה ונחזירה לבעליה והוא אמרו יתעלה (תצא כב ג) לא תוכל להתעלם... ובספרי לא תראה את שור אחיך מצות לא תעשה ולהלן [משפטי' כג] הוא אומר כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו מצות עשה

13. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף ב עמוד א, ראב"ד

הכי פירושו בדקנין ליה לדיבוריה דילמא בראיה בעלמא קאמר משום דעבידי אינשי דמדחזי ליה אמרי מצאתיה הילכך עד דאמר כולה שלי או דמפרש ליה בדיבוריה לא יהיבין ליה. מיהו כי אמר כולה שלי לית ביה ספיקא דאי משום ראייה קאמר במקום דאיכא אחרינא בהדיה היכי מצי למימר כולה שלי משום ראייה בעלמא דילמא כי היכי דחזי איהו חזי נמי אחריני.

14. רש"י מסכת בבא מציעא דף קיח עמוד א

אתה אומר אינן באין משל צבור - אם נשמע לך לא יביאו עומר ושתי הלחם משל צבור אלא משל יחיד, זה שקנה מן ההפקר בשמירתו, דסבירא להו הבטה קניא בהפקר, הואיל ודבר טורח הוא, ודעתו לך על ידו נשמר.

15. רון הופמן [http://asif.co.il/download/kitvey-et/p%20/ptihta16/ptihta16%20\(10\).pdf](http://asif.co.il/download/kitvey-et/p%20/ptihta16/ptihta16%20(10).pdf)

אנו נסביר את רש"י על-פי ה"נחלת דוד": יש הבדל בין ראייה להבטה. שמירה זה לא רק להסתכל על התבואה אלא להביט בה. צריך לטרוח, להיות בכוונות כל הזמן שמא יבוא אדם אחר וינסה לגנוב אותה. ועל-ידי הטרחה הזו ההפקר נקנה. גם זה קצת קשה כי לא נעשתה פעולה ממשית בהפקר. ניתן להוסיף ולהסביר שהשמירה מצביעה על כך שיש לי אחריות על החפץ וזה מה שגורם לקנין. בדומה לכך, גנב המכניס את הגניבה לרשותו קונה אותה ולכן הוא מתחייב באחריותה (יש להדגיש שאין הכוונה שהחפץ ממש שלו אלא רק שהוא מתחייב עליו באחריות). כך גם השומר כאשר אדם גודר את השדה הוא מראה בעלות עליה ולכן היא נקנית לו.

16. ר' זרח ווהרפטיג קובץ סיני (קובץ ק"ה ע' רסו):

נראה לי להוסיף הסבר, כי רש"י מבחין בין ראייה ובין הבטה - ראייה היא אקראית, עינים להם ולא יראו (תהלים קט"ו, ה), ללא מאמץ מיוחד ואין בה משום פעולת קניין שיש בו כדי להקדים את המגביה את המציאה, מה שאין כן הבטה כשהבטה באה כדי לשמור על ההפקר הרי יש בה גם משום קביעות שבמאמץ זה, ובכך יש משום קניין בהפקר, ולפי זה אולי הבטה מעין זו תקנה גם במציאה.

17. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כה עמוד א

פרש"י ז"ל מפני שהראשון שקשרן והגביהו קנאו בהגבהתם שההפקר נקנה בהגבהה, ובתוספות הקשו אי בשהגביהו פשיטא ופירושו הם דמייירי כגון דלא אגביהוהו אלא קשרן קשר בעלמא ואשמעינן דחבטה [הערה – הבטה] בהפקר קניא אף על גב דלא הגביהו.

18. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כה עמוד רדב"ז

וקשה למורי נ"ר דהא פרק קמא דמציעא... והנכון מה שפירש רש"י ז"ל דהראשון הגביהו וקנאו בהגבהה. וא"ת אי בהגביהו פשיטא. וי"ל דמשום המוצאן שהם אסורין לו איצטריך דאף על גב דלא ידע אם הגביהו זה שקשרן או לא אפילו הכי אסירי לפי שרגלים לדבר שכיון שקשרן או נענען הגביהו... וא"ת אכתי אמאי איצטריך הגבהה כלל דהא ודאי כיון שקשרן או שנענען תוך ארבע אמותיו היו וארבע אמותיו של אדם קונות לו. ותירץ נ"ר דהא אסיקנא פרק קמא דמציעא דאין קונות אלא בשדה דעלמא ופירש רש"י שם סימטא. הא ברשות הרבים ובשדה חברו אף על פי שלא קנה בעל השדה שאינה משתמרת לדעתו אפילו הכי לא קנה הלה. והלכך כיון דקתני הכא בכל מקום אסורין וכלל אפילו המקומות שאין ארבע אמות קונות לשם הוצרכנו לטעמא דהגבהה

19. גידולי שמואל מסכת בבא מציעא דף קיח עמוד א

ולמ"ד הבטה בהפקר קני כתבו תוס' לעיל (דף ב' א) בצירוף מעשה כל דהו. והעיר שם נחלת דוד דבסוגיין לא הוזכר כלום מזה. והכרח לומר כדברי קצה"ח דלרובא דאמר לכ"ע הבטה בהפקר קני הדרא קושיא על הברייתא דשומעין כיון דשינוייה דרב נחמן ליתא, ומוכח דרובא קאי על הבטה עם מעשה כל דהו, אולם בשיטה מפרש דלמ"ד קני הוא רק לעצמו ולא לאחר... והסברא דהבטה אף דלעצמו קנה לא מהני לאחר כתב קצה"ח הנז' בסברת הרא"ש נדרים (ע"ב) דבמידי דממילא לא שייך שליחות ע"ש.

20. משך חכמה בראשית פרק יג

(שם, שם) כי את הארץ אשר אתה רואה, לך אתננה ולזרעך עד עולם. ייתכן כי 'הבטה בהפקר קונה' [עייין סוף בבא מציעא], כיון שאינו קנוי לאחרים. והנה, הזכות שהיה לכנעני וכו' היה רק קנין פירות, וכמו שפרש"י ריש בראשית, והגוף רוחנית - הארץ הקדושה - לא היה בזה קנין לשום אדם. לכן אמר שזה יקנה בראיה בלבד, ויהיה לזרעו עד עולם, שאף על פי שנכבשה הארץ, קדושה ראשונה (קידשה לשעתה) וקידשה לעתיד לבא. ועל קנין הפירות שנתון לכנעני וכו', בזה כיון שהוא תחת רשות אחר, צריך מעשה כמו הילוך, וזה לא יהיה לזרעו עד עולם, שיטלו מהם. וזה שאמר: "קום התהלך (בארץ לארכה ולרחבה) כי לך אתננה", דייק דוקא "לך". ומעט מצאתי מזה בכלי יקר.

21. דף על הדף ב"מ דף קיח עמוד א

רבי שלמה קלוגר (חכמת התורה, ויצא) דן במה שמצינו שיעקב אבינו אמר (הובא ברש"י תחילת וישלח), 'עם לבן גרתי ותרתי' מצוות שמרתי, וצריך להבין הלוא אמרו חז"ל (יבמות סב, ב) השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ובלא חומה, וכיצד יכל יעקב לקיים את כל התורה ללא אשה. וצריך לומר, שבאמת מהרגע שיעקב ראה את רחל, נעשתה לו לאשה.. אך עדיין צריך להבין במה נעשית לאשתו, הלוא לא עשה בה שום קנין, אמנם לפי מה שכתב הר"ן נחא, דכיון שהאשה מפקרת עצמה לבעלה ונעשית כהפקר, והדין הוא דהבטה בהפקר קונה, לפיכך בראיה לבד שיעקב ראה את רחל ורחל את יעקב (דהיינו ראייה אלווקית), נעשית רחל לאשתו. ואכן אף את לאה ראה והיא ראתה אותו, אך ללאה היה חסר הראיה האלווקית הזו, ולכן לא יכלה להיות לו לאשה על ידי כך. וזה כוונת הכתוב (בראשית כט, יז) שיעני לאה היו רכות, ללא ראייה רוחנית.